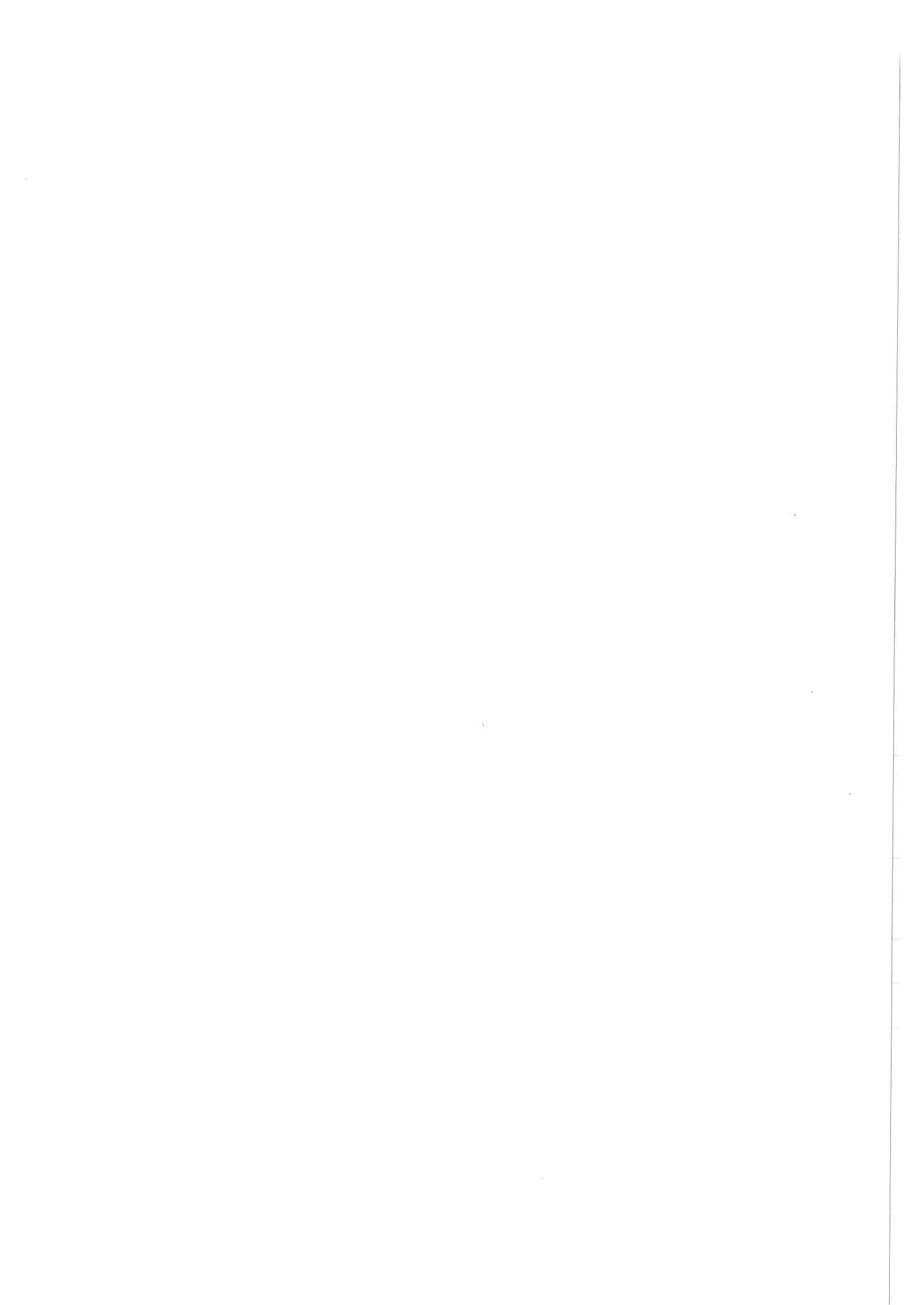

La nova normativa d'intervencions arqueològiques a Catalunya

Tot i que encara és aviat per valorar els efectes de la nova normativa d'excavacions (Decret 231/1991 i Ordre de 28 d'octubre, DOGC, núm. 1.518, 15.11.1991), és ben evident que aquesta ha estat acollida amb desconfiança i hostilitat per una immensa majoria del col·lectiu professional.

En els seus aspectes més controvertits sembla condemnada a donar la raó als seus detractors més crítics, en sancionar la tendència burocratitzadora i abandonista del Servei d'Arqueologia, que, cada cop més allunyat dels objectius explicitats al decret de creació, es converteix en una oficina de gestió d'urgències i control d'informes i memòries, renunciant al seu paper en la fixació d'una política de recerca i de difusió científica i social del patrimoni històrico-arqueològic, al temps que converteix les inversions en subvencions i traspasa a les universitats i altres institucions competents, mancades d'infraestructura i mitjans, responsabilitats sense pressupostos.

Malgrat aquest panorama decebedor, cal esperar, momentàniament, per valorar els resultats dels aspectes positius de la normativa, com són la previsible concentració de recursos, la continuïtat d'unes intervencions programades plurianualment... Feta aquesta reserva, cal dir que el to general de les opinions que podem llegir a les contribucions que presentem a continuació és d'entrada desesperançat; sens dubte la normativa, considerada globalment, ha decebut respecte de les expectatives que una norma nova genera sempre.

Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya

Núm. 1518 - 15/11/1991

DECRET

231/1991, de 28 d'octubre, sobre les intervencions arqueològiques

La Llei 16/1985, de 25 de juny, de patrimoni històric per tal de protegir el patrimoni arqueològic, estableix que tota excavació o prospecció arqueològica ha de ser autoritzada expressament per l'administració competent.

Amb la finalitat de regular les intervencions que dins aquest àmbit es poden dur a terme en el territori de Catalunya i d'establir les condicions per al seu desenvolupament, a proposta del conseller de Cultura, de conformitat amb el dictamen de la Comissió Jurídica Assessora i d'acord amb el Govern,

DECRETO:

Article, 1

Classes d'intervencions arqueològiques

Les intervencions arqueològiques es classifiquen en:

a) Excavacions: són excavacions arqueològiques les remocions en la superfície, en el subsòl o en els medis subaquàtics que es realitzin amb la finalitat de descobrir i investigar tota classe de restes històriques o paleontològiques, com també components geològics que s'hi relacionin.

S'inclouen en el concepte, a més de les excavacions en sentit estricte:

Les cales i els sondeigs estratigràfics: remocions de terreny que s'orienten no a un estudi sistemàtic

de les restes, sinó a una comprovació puntual de l'existència de vestigis històrics o paleontològics.

Les intervencions que es portin a terme en immobles de caràcter històric, susceptibles de ser realitzades amb metodologia arqueològica.

b) Prospeccions: són prospeccions arqueològiques les exploracions superficials o subaquàtiques, sense remoció de terreny i amb recollida o no de material arqueològic, dirigides a la localització, l'estudi, la investigació o l'examen de dades per a la detecció de vestigis històrics o paleontològics, amb aplicació o no de mitjans tècnics especialitzats.

S'inclou en el concepte de prospecció la documentació gràfica de jaciments, la realització de calcs o qualsevol tipus de manipulació per a l'estudi d'altres representacions gràfiques i del seu context.

Article 2

Necessitat d'autorització

Totes les intervencions arqueològiques descrites a l'article anterior han de ser expressament autoritzades pel Departament de Cultura.

Article 3

Persones que poden sol·licitar les autoritzacions

Poden sol·licitar autorització per realitzar intervencions arqueològiques i paleontològiques:

a) Les institucions científiques dedicades a la investigació arqueològica i paleontològica.

b) Els particulars que posseeixin la titulació adequada i comptin amb el suport d'una institució de les que preveu l'apartat a).

Es considera que una institució científica dóna suport a una intervenció arqueològica quan dóna suport tècnic a la intervenció i n'avalua científicament els responsables.

Article 4

Presentació de les sol·licituds

Les sol·licituds han de ser presentades pels responsables de les institucions en el supòsit de l'article 3.a) o pels directors de les intervencions, en el supòsit de l'article 3.b). Les sol·licituds s'han de formalitzar abans del 15 de juliol de l'any anterior a l'inici de l'excavació.

Article 5

Documentació

A les sol·licituds, s'hi ha d'adjuntar:

- a) El projecte en què s'inscriu la intervenció.
- b) L'informe que inclogui la descripció del jaciment i que n'especifiqui la situació. En el cas que la intervenció sigui subaquàtica, també s'ha d'especificar la profunditat del jaciment i les característiques del fons. Si es tracta de prospeccions, cal detallar l'àrea afectada.
- c) El programa detallat dels treballs a realitzar.
- d) La descripció de la metodologia a emprar en els treballs de camp.
- e) El projecte de pressupost per a la intervenció, amb indicació de les fonts de finançament previstes.
- f) La indicació de la persona que actuarà com a director de la intervenció, amb expressió de les seves dades personals, la titulació acadèmica i l'experiència en altres intervencions arqueològiques. Si la sol·licitud la formula una institució científica, ha d'incloure de forma explícita l'acceptació del director.
- g) Si la sol·licitud és formulada per un particular, s'ha de presentar un certificat que acrediti que la intervenció té el suport d'una entitat científica de les esmentades a l'article 3.a).
- h) El document que acrediti l'autorització del propietari i del titular de qualsevol dret real sobre el terreny que es pugui veure afectat per les intervencions. L'autorització ha d'indicar el termini pel qual es concedeix i les condicions imposades.
- i) Les dates previstes d'inici i finalització de la intervenció arqueològica.

Article 6

Informació complementària

La Direcció General del Patrimoni Cultural examina les sol·licituds presentades i pot sol·licitar tots els aclariments i la documentació complementària que cregui necessaris. La informació i documentació requerida s'ha de presentar en els 20 dies posteriors al requeriment. En cas d'incompliment s'arxiva la sol·licitud.

Article 7

Resolució

7.1 El director general del Patrimoni Cultural, amb l'informe previ de la Comissió Assessora d'Arqueologia, resol les sol·licituds per efectuar intervencions arqueològiques. L'efectivitat de les

autoritzacions queda condicionada a la disponibilitat dels recursos econòmics que preveu la sol·licitud. Amb un mes d'antelació a l'inici dels treballs arqueològics, el beneficiari de l'autorització ha de presentar la documentació que acrediti la disponibilitat dels recursos econòmics que preveu el pressupost.

7.2 La resolució que autoritzi una intervenció ha d'indicar el seu termini i el museu on s'han de dipositar les restes arqueològiques en cas que n'apareguin.

Article 8

Obligacions dels beneficiaris d'autoritzacions

El beneficiari de l'autorització d'intervenció arqueològica està obligat a:

a) Dipositar els objectes trobats al museu indicat a l'autorització.

El material procedent de la intervenció arqueològica pot ser dipositat mentre s'efectua el seu estudi a la institució científica que li dóna suport, per un període de temps no superior a dos anys des de la finalització de la intervenció. Per poder constituir aquest dipòsit provisional, cal lliurar prèviament un inventari al museu que ha de rebre el dipòsit definitiu.

b) Posar les sigles a totes les peces i restes trobades al jaciment i indicar l'any de campanya, la referència estratigràfica i el número de la peça.

c) En la restauració i consolidació de peces obtingudes, emprar mètodes i materials que no signifiquin processos irreversibles.

d) Comunicar immediatament a la Direcció General del Patrimoni Cultural les troballes de caràcter singular. En cap cas no és aplicable a aquestes troballes el premi en metàl·lic que regula l'article 44.3 de la Llei del patrimoni històric.

Article 9

Informe sobre la intervenció

9.1 El director de la intervenció és responsable tècnicament de les actuacions dutes a terme i ha d'elaborar un informe que cal lliurar a la Direcció General del Patrimoni Cultural en el termini de dos mesos des de la finalització dels treballs.

9.2 Els informes sobre els resultats de les intervencions arqueològiques han d'incloure:

a) La descripció dels treballs realitzats.

b) La documentació gràfica (dibuix i fotografies o diapositives).

c) Les conclusions preliminars i, si s'escau, l'inventari dels materials.

Article 10

Ajuts del Departament de Cultura

Les despeses originades per treballs d'intervenció arqueològica són a càrrec del beneficiari de l'autorització, si bé el Departament de Cultura pot establir una línia d'ajuts per tal de donar suport a aquestes intervencions.

Article 11

Memòries d'intervencions arqueològiques

11.1 En un termini màxim de dos anys, a comptar des de l'acabament de la intervenció, el director ha de presentar a la Direcció General del Patrimoni Cultural una memòria dels treballs realitzats.

11.2 A la memòria s'ha d'indicar:

a) La situació del jaciment o conjunt, especificant l'entorn geològic i geogràfic, l'accés, les coordenades geogràfiques i l'alçada sobre el nivell del mar.

Cal incloure la profunditat i les característiques del fons per als jaciments subaquàtics.

b) Les notícies històriques i les intervencions anteriors.

c) Les motivacions de la intervenció i els objectius.

d) El programa dels treballs realitzats i la metodologia emprada.

e) Les conclusions: interpretacions de la intervenció i l'emplaçament històric.

f) L'annex dels resultats i les conclusions de les anàlisis realitzades.

g) Si s'han obtingut restes, la memòria ha d'incloure, a més, un inventari del material trobat, amb annex de datacions i descripció i estudi de les troballes, acompanyats de la situació de l'àrea de treball sobre un plànol topogràfic del terreny (seccions, plantes, alçats), el dibuix del material més representatiu i la il·lustració fotogràfica.

11.3 Una memòria es considera acceptada si la Direcció General del Patrimoni Cultural no comunica cap objecció a l'autor en el termini de dos mesos des de la seva presentació.

11.4 Els directors d'intervencions arqueològiques que no presentin la memòria descrita no poden ser beneficiaris de noves autoritzacions d'intervencions arqueològiques fins que no reparin aquesta ommissió.

En cas que el director incompleixi aquesta obligació, la Direcció General del Patrimoni Cultural pot, per tal de permetre la continuïtat dels estudis afectats per la intervenció, ordenar el dipòsit en un museu públic del material d'estudi generat per la intervenció arqueològica.

Article 12

Inspecció

Correspon al Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural la inspecció de totes les intervencions arqueològiques que es duen a terme a Catalunya.

Article 13

Revocació de l'autorització

L'incompliment de les obligacions per part del beneficiari de l'autorització o la realització de treballs en la intervenció arqueològica que no s'ajustin al projecte inicial i no hagin estat notificades i aprovades per la Direcció General del Patrimoni Cultural dóna lloc a la revocació de l'autorització.

La revocació d'una autorització atorgada obliga el sol·licitant a efectuar els treballs necessaris per a la conservació del jaciment o de les restes que estableixi la Direcció General del Patrimoni Cultural i no l'eximeix del compliment de les obligacions assumides.

Article 14

Intervencions arqueològiques del Departament de Cultura

14.1 La Direcció General del Patrimoni Cultural pot acordar la realització d'excavacions i prospeccions arqueològiques en els casos en què ho permet la normativa vigent. Als directors d'aquestes intervencions els són d'aplicació les previsions que contenen els articles 8, 9 i 11 d'aquest Decret.

14.2 Quan en l'acord es determini que la intervenció arqueològica té caràcter d'urgència, l'informe que preveu l'article 9 s'ha de lliurar en el termini de 10 dies des de la finalització dels treballs.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA

El termini de presentació de sol·licituds per dur a terme intervencions arqueològiques durant l'any 1992 finalitzarà, amb caràcter excepcional, el 31 de desembre de 1991. Les sol·licituds presentades abans de l'entrada en vigor del Decret que compleixin els requisits establerts es consideraran vàlides.

DISPOSICIONS FINALS

—1 Correspon al conseller de Cultura establir quines són les titulacions adequades per poder assumir la direcció o ser beneficiari d'una autorització d'intervenció arqueològica.

—2 Queda derogat el Decret 155/1981, d'11 de juny, que aprova la normativa d'excavacions arqueològiques a Catalunya, l'Ordre de 6 de juny de 1988, sobre memòries d'excavacions arqueològiques, i totes les disposicions que contradiguin o s'oposin a aquest Decret.

Barcelona, 28 d'octubre de 1991.

Jordi Pujol

President de la Generalitat de Catalunya

Joan Guitart i Agell

Conseller de Cultura

(91.147.006)

DISPOSICIÓ ADDICIONAL

Per tal de racionalitzar i rendibilitzar els recursos econòmics incidint en àrees concretes de la investigació arqueològica catalana, s'estableixen com a línies prioritàries d'actuació per al període 1992-94 les següents:

Paleontologia: miocè inferior, cretaci i vallesià.

Paleolític-epipaleolític: paleolític mitjà i paleolític superior.

Neolític-bronze: hàbitats a l'aire lliure (àmplies seqüències cronostratigràfiques).

Ferro ibèric-colonitzacions: formació i desenvolupament de la cultura ibèrica. Estructuració del poblament i del territori.

Món romà: antiguitat tardana. Ciutats romanes.

Medieval: ciutats antigues, cristianes i andalusines.

Barcelona, 28 d'octubre de 1991.

Joan Guitart i Agell

Conseller de Cultura

ORDRE

del 28 d'octubre de 1991, per la qual s'aproven les bases que han de regir la concessió de subvencions per a la realització d'intervencions arqueològiques incloses en projectes de recerca arqueològica o intervencions arqueològiques puntuals.

Per tal d'assolir uns resultats òptims en l'anàlisi del patrimoni arqueològic de Catalunya, atès l'article 10 del Decret 231/1991, sobre les intervencions arqueològiques,

ORDENO

Article únic

Aprovar les bases que han de regir la concessió de subvencions per a la realització d'intervencions arqueològiques incloses en projectes de recerca arqueològica o intervencions arqueològiques puntuals que figuren a l'annex de la present Ordre.

DISPOSICIÓ TRANSITÒRIA

Les sol·licituds de subvenció per a la realització d'intervencions arqueològiques que s'hagin d'iniciar durant l'any 1992 s'hauran de presentar entre l'11 de febrer i el 4 de març de 1992.

ANNEX

Bases

- 1 La present convocatòria té per objecte regular la concessió de subvencions a intervencions arqueològiques incloses en projectes generals de recerca arqueològica o bé a intervencions arqueològiques puntuals.
- 2 Poden optar a les subvencions regulades en aquestes bases:
 - a) Pel que fa a intervencions incloses en projectes de recerca arqueològica, les institucions científiques dedicades a la investigació arqueològica i paleontològica.
 - b) Pel que fa a intervencions concretes que no formin part d'un projecte de recerca arqueològica, les institucions dedicades a la investigació arqueològica i paleontològica i els particulars amb la titulació adequada i que comptin amb el suport científic d'alguna de les institucions esmentades.
- 3 El Departament de Cultura publicarà periòdicament les línies prioritàries d'actuació en matèria d'intervencions arqueològiques que es tindran en compte a l'hora d'adjudicar les subvencions.
- 4.1 Les subvencions a les intervencions arqueològiques incloses en projectes de

recerca arqueològica es concediran d'acord amb els criteris següents:

- a) Coherència científica.
 - b) Rendibilitat potencial dels recursos esmerçats.
 - c) Rendibilitat sòcio-cultural del projecte.
 - d) Aportació innovadora al coneixement científic.
- 4.2 Les subvencions a les intervencions concretes que no formin part d'un programa general de recerca es concediran d'acord amb els criteris següents:
- a) Salvaguarda del patrimoni arqueològic.
 - b) Intervenció prèvia a una actuació de restauració o consolidació.
 - c) Interès sòcio-cultural.
- 5 Les sol·licituds es formularan mitjançant instància adreçada al director general del Patrimoni Cultural. El termini de presentació d'instàncies serà de l'1 de novembre al 31 de desembre de cada any.
- 6.1 Les sol·licituds es formularan d'acord amb el model que facilita el Departament de Cultura, hauran d'anar acompanyades de la documentació que acrediti la personalitat i la representació del sol·licitant, i caldrà adjuntar-hi l'autorització per portar a terme la intervenció i el projecte de pressupost, amb indicació de les fonts de finançament previstes.
- 6.2 El suport científic de les institucions previst a la base 2.b) s'acreditarà per escrit.
- 7 La Direcció General del Patrimoni Cultural podrà demanar tots els aclariments i la documentació complementària que cregui necessària, la qual haurà de presentar-se en els 10 dies posteriors al requeriment; en cas contrari, s'arxivarà la sol·licitud.
- L'efectivitat de la subvenció queda sempre condicionada a l'acreditació per part del sol·licitant de la disponibilitat dels recursos econòmics que preveu el pressupost, la qual haurà de presentar-se al menys amb un mes d'antelació a l'inici dels treballs arqueològics.
- 8 El pagament de la subvenció es tramitarà de la manera següent:
- a) El 70%, a partir de la concessió de l'ajut.
 - b) El 30% restant, un cop justificades documentalment les despeses ocasionades per la realització de l'activitat i presentat l'informe de les actuacions realitzades.

Aquesta documentació haurà de ser presentada durant els tres mesos següents a la finalització dels treballs.

- 9 L'atorgament de les subvencions està supeditat a l'aprovació pel Parlament de Catalunya del corresponent crèdit pressupostari.
- 10 Correspon al Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural la inspecció de totes les intervencions arqueològiques. L'incompliment de les obligacions per part del beneficiari de la subvenció podrà donar lloc a la revocació d'aquesta, sense perjudici de la revocació ulterior de l'autorització precedent per a la intervenció arqueològica.
- 11 És d'aplicació supletòria a aquestes subvencions l'Ordre de 22 de desembre de 1988, per la qual s'estableixen, amb caràcter general, les normes que han de regir els concursos públics per a la concessió de subvencions convocats pel Departament de Cultura (DOGC núm. 1090, de 9.1.1990).

(91.262.019)

Observacions sobre la normativa d'intervencions arqueològiques

Grup d'Arqueòlegs de la Comissió de Patrimoni Col·legi de Llicenciats

El col·lectiu d'arqueòlegs de Catalunya i, en particular, el Grup d'Arqueòlegs de la Comissió de Patrimoni del Col·legi de Doctors i Llicenciats, davant l'aparició de la nova normativa d'intervencions arqueològiques de la Generalitat de Catalunya (Decret 231/1991 de 28 d'octubre, DOG núm. 1518, de 15 de novembre de 1991) i l'ordre de 28 d'octubre per la qual s'aproven les bases que han de regir la concessió de subvencions per a la realització d'intervencions arqueològiques, vol fer

públiques una sèrie de consideracions sobre aquest tema.

En primer lloc, els professionals de l'arqueologia volem expressar la nostra protesta per no haver pogut opinar sobre una normativa que afecta directament el nostre exercici professional. El 18 d'octubre la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya trameté un esborrany al Col·legi de Llicenciats, per tal que aquest l'informés, que arribà en un moment d'intensa activitat col·legial que impedí poder fer una consulta ràpida; deu dies més tard, el 28 d'octubre, la normativa era aprovada pel Consell Executiu, trametent-se un nou esborrany al Col·legi el 7 de novembre, i la còpia del decret publicat al DOG el 15 de novembre. D'altra banda, el col·lectiu d'arqueòlegs no creu que estigui representat com a tal pels membres de la Comissió Assessora, que, al nostre entendre, tenen una altra funció.

En segon lloc, voldríem apuntar un seguit de qüestions puntuals que ens han estat suggerides per la lectura del decret i l'ordre, que, a banda dels problemes concrets que poden produir, creiem que denoten una manca de política arqueològica per part del Departament de Cultura. La mateixa aparició d'una nova normativa d'excavacions basada en la llei 16/1985 del Patrimoni Històric Espanyol, quan el Departament està preparant una Llei de Patrimoni a Catalunya que obligarà a canviar altre cop la normativa és un clar exponent d'aquesta indefinició.

Passant a les qüestions puntuals el col·lectiu voldria destacar les següents:

— Una manca de definició sobre quines són les institucions científiques dedicades a la investigació arqueològica i paleontològica. A part de les universitats no s'especifica si altres centres com els museus, per exemple, poden ser considerats com a tals. Arran d'aquest punt el col·lectiu troba a faltar a Catalunya una institució científica (tipus CNRS o CSIC) que depengui directament de la Generalitat com a ens autònom que pugui aglutinar i coordinar la investigació del país i estigui per sobre de les altres institucions.

— Indefinició sobre quin serà el paper atorgat a partir d'ara a les institucions científiques, tant com a beneficiàries d'autoritzacions com en el seu paper d'avaladores de projectes d'intervenció. En aquest sentit, no queden clares les relacions que hauran de regir entre el director d'una intervenció feta per una institució i aquesta, bàsicament pel que fa referència a les obligacions concretes.

— Inadequació del termini fixat per a la presentació de sol·licituds, exigint-se que es presenti un programa de treball detallat, abans d'haver-se realitzat la intervenció corresponent a l'any en curs. Al mateix temps es veu amb preocupació el fet que durant la resta de l'any no es

puguin sol·licitar autoritzacions d'excavacions, coartant-se així l'exercici professional per part dels arqueòlegs i de Serveis municipals o similars per sol·licitar autoritzacions per realitzar intervencions d'urgència, que sembla que ara quedin únicament en mans de la Direcció General.

— Es manifesta també la preocupació per la no referència als programes d'intervencions plurianuals. En cas que aquests existeixin no queda clar si s'ha de presentar el projecte cada any, i es planteja una reflexió sobre la presentació de les memòries, quan sigui possible fer una memòria global del projecte, i no per campanyes. Es comenta una certa contradicció entre el decret, on no es fa esment als programes plurianuals, i l'ordre de subvencions on es marquen unes línies prioritàries d'actuació per un període de tres anys.

— En relació a l'exigència d'una autorització escrita del propietari del terreny, el col·lectiu opina que l'obtenció d'aquesta és tasca de l'Administració.

— Respecte als nous criteris per a finançar les excavacions el col·lectiu expressa la seva preocupació respecte a l'obtenció dels recursos, les línies d'ajuts previstes pel Departament semblen insuficients i supeditades a unes línies d'investigació prèviament estipulades i les institucions públiques de recerca, en general, estan mancades de recursos. El col·lectiu creu que, mentre no es posin els mitjans per canviar aquesta situació (dotació de recursos econòmics a les institucions científiques), l'Administració ha de fer front transitòriament i subsidiària a les despeses, car el decret de creació del Servei d'Arqueologia diu textualment que un dels seus deures és "impel·lir la investigació científica en aquest camp". Sembla molt greu una renúncia expressa de l'Administració a invertir en patrimoni arqueològic, i es creu que serà inevitable la recerca d'espònsors privats.

— En relació als informes i a les memòries es considera especialment greu el fet que no es faci cap referència a la necessitat de la publicació de les memòries, cosa que denota una despreocupació creixent per a la difusió científica dels resultats de les intervencions.

— Arran de l'establert en l'article 13 del decret el col·lectiu creu que l'Administració es pren la conservació del Patrimoni Arqueològic com una mena de penalització en cas que els directors no compleixin les seves obligacions. Pensem que la conservació dels jaciments ha de ser un objectiu prioritari de l'Administració i, per tant, aquesta ja hauria d'estar prevista en els projectes de recerca presentats, tema al qual no es fa esment en cap moment, tot i que sembla que quan es diu que es carreguen totes les despeses al beneficiari es pot entendre que s'inclouen les derivades de la protecció.

— Es demana que el conseller de Cultura especifiqui aviat i exhaustivament quines són les

titulacions necessàries per a poder assumir la direcció o ser beneficiari d'una autorització d'intervenció arqueològica.

— Respecte a les línies prioritàries d'investigació assenyalades en l'ordre de subvencions el col·lectiu considera convenient l'existència d'una figura d'aquest tipus, ja que així seria possible racionalitzar la investigació del país. Per això es creu que les línies establertes en l'ordre són, d'una banda, massa àmplies com per assolir aquests objectius, i de l'altra, massa restrictives, car manquen camps d'investigació. Es nota una manca greu de criteri en la selecció, es vol abastar massa. Creiem que el que realment cal és una política seriosa i meditada sobre el que cal investigar de manera prioritària.

— A un altre nivell també es vol fer una reflexió sobre el sistema de siglat dels materials i la manera com repercutirà això en les demandes museístiques.

Pensem que tots els punts esmentats anteriorment s'haguessin pogut resoldre de manera satisfactòria per a tothom amb una consulta al col·lectiu professional i a la comunitat científica, que som, en definitiva, els afectats per l'aplicació de la normativa.

Barcelona, desembre 1991.

Decret i arqueologia a Catalunya

Eudald Carbonell

L'aparició al DOG núm. 1.518, de 15 de novembre de 1991, del decret sobre excavacions arqueològiques em porta a fer una reflexió general sobre l'irregular funcionament de l'arqueologia a Catalunya.

A la meua manera de veure, conceptes que haurien de tenir un ordre lògic encara no han estat articulats de forma coherent. El Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura de la Generalitat no va saber pronunciar-se amb prou celeritat sobre el que molts professionals ja havíem denunciat, d'una banda la necessitat de crear programes d'investigació integrals i, de l'altra definir el model d'aparell i el tipus d'intervenció científico-tècnica i de l'arqueologia a Catalunya. L'any 1992, una desena d'anys després de l'inici del

funcionament d'aquest servei, aquest encara no ha clarificat la seva funció de forma diàfana. Amb tot això no faig una acusació d'incompetència a l'actual direcció, sinó que expresso una opinió estesa entre els arqueòlegs que es palesa en les converses i en un cert estat de frustració que es viu entre els professionals del nostre país.

Els conceptes abans esmentats tenen una traducció encadenada i jerarquitzada fàcil d'entendre i de posar en pràctica, és per això que no entraré en la lletra petita, sinó en allò que crec que podrien ser línies d'ordenació i d'actuació.

En primer lloc, el que ja es va intentar sense resultats una vegada constituït el Servei a l'època Guitart, un procés de formació de comissions per posar ordre dins de l'arqueologia a nivell d'excavacions per mitjà d'un programa de prioritats que ara es proposa en l'Ordre de 28 d'octubre arran d'una disposició addicional en la qual es dona una crono-periodització que tindrà valor operatiu durant els anys 1992-94. En aquell moment i actuant de bona fe, es presentaren alguns projectes i molts de nosaltres deixàrem de portar a terme intervencions que no s'adequaven a aquella estratègia. Aquesta posada en comú amb l'Administració serví de poc, alguns plans d'acció que foren proposats ni tan sols tingueren resposta per part del Servei. Ara caldrà veure si l'actual proposta de prioritats i l'acceptació de programes tenen un ordre lògic i es poden fer efectius.

De tota manera, penso que aquesta prioritització s'ha fet tard i sense consultar els professionals que fa molts anys que estem treballant a Catalunya. Després de les línies d'actuació i del programa que s'ha de desenvolupar, també cal tenir en compte la seva reglamentació, contra la qual no tinc res en contra, ja que cal que existeixi una reglamentació i que es faci aplicar, però sempre de forma crítica i no de manera arbitrària i dogmàtica, com penso que pot ser utilitzada. La reglamentació no pot servir per aturar el treball dels professionals, sinó per ajudar-los a treballar amb més seguretat i avantatges, s'hauria de pensar, doncs, en una lectura flexible del Decret.

El reglament afecta els permisos i òbviament s'ha de pensar que la petició d'excavacions estructurals a Catalunya ha d'estar lligada a programes d'excavació que tinguin un decidida voluntat integral i constitueixin eixos bàsics pel treball de recerca del nostre país però amb vocació també de ser universals.

El reglament ha de ser inflexible a l'hora d'autoritzar les intervencions que no són prioritàries, però les singularitats que es puguin produir han de ser ateses de forma immediata. En aquest sentit, les decisions han de ser preses pels experts en una comissió consultiva que eviti les actituds corporativistes que tant ha espatllat la imatge de l'Administració.

Pel que fa al finançament és necessari que el Servei prioritzi les seves actuacions, que els doni suport ateses les línies prioritàries. Crec que aquesta és una mesura correcta encara que, *a priori*, sigui discriminatòria per a molta gent, però a la llarga pot influir en la seriositat del treball i donar resultats que permetin la jerarquització dels treballs de l'arqueologia al nostre país. Ara bé, si els estintolaments econòmics són tan minsos com els que hem estat rebent fins ara, és inútil fer aquesta prioritziació. També estem d'acord que els diferents centres intentin trobar finançament fora del Servei, en l'empresa privada, etc., però per fer-ho així ens cal una bona llei en la qual es lligués la protecció i la investigació del patrimoni amb els àmbits financers que disposen de mitjans econòmics suficients per subvencionar els treballs de tipus científic-històric.

Cal posar de manifest que una arqueologia de qualitat ha d'estar feta per equips que hagin demostrat tenir una trajectòria professional reconeguda nacionalment o internacionalment i que puguin respondre de les seves activitats. Els equips sí que haurien de ser ajudats tècnicament pel Servei per tal de facilitar-los el desenvolupament harmònic i reforçar així la investigació donant continuïtat científica al treball arqueo-paleontològic.

En l'annex del Decret del 28 d'octubre es parla de tota una sèrie de qüestions que es tindran en compte a l'hora de subvencionar un projecte. Té molt interès la cadena de divulgació i publicació dels treballs que permeti fer una translació social i científica de la nostra activitat i no es fragmenti la idea que té una intervenció programàtica, que no únicament està destinada a l'exhumació del registre, sinó també a la seva conservació i divulgació a través de l'estudi.

Vull parlar, finalment, d'una qüestió que cal posar de manifest i que en aquests moments s'emporta els pressupostos del Servei destinats a tasques que haurien d'ésser d'un altre nivell. Es tracta de les excavacions d'urgència. Aquest tipus de treballs que a Catalunya els realitzen empreses privades, cooperatives i arqueòlegs en atur i que solucionen de forma provisional o continuada la vida de nombrosos companys, no disposen d'una correcta estructura de funcionament.

Les cartes arqueològiques, una iniciativa interessant i ben dirigida, hauria de permetre fer un bon seguiment dels treballs que poden posar els registres en perill; hauria d'existir un contacte permanent entre les administracions municipals i el propi Servei per tal de controlar les activitats econòmiques que poden alterar els indrets on s'ha detectat l'existència de patrimoni, a la vegada que permetin responsabilitzar els autors de les obres per tal que s'ocupin de les despeses que generen els treballs de conservació del patrimoni.

Les excavacions arqueològiques diferenciades entre estructurals i d'urgència haurien de córrer a càrrec de diferents capítols i haurien de tenir diferents formes de subvenció. El caràcter estructural de les intervencions integrals i de llarga durada hauria de tenir-se en compte a l'hora de ser més ben atesa per l'Administració, que hauria de proporcionar els mitjans adequats i facilitar tot tipus d'ajuts científics i tècnics lligats al funcionament dels equips que intervinguin sobre aquesta classe d'actuacions. D'altra banda, les excavacions d'urgència que s'efectuen amb caràcter tècnic també s'haurien d'ordenar d'acord amb una base programàtica, amb una especial perspectiva de futur en el cas d'aquelles que es realitzen dins dels nuclis urbans.

D'aquesta manera també se'n podria treure un rendiment científic, rendiment que no es prou alt de la manera com es fan en l'actualitat.

Si el Servei d'Arqueologia ha optat per agafar un model de funcionament purament administratiu i de control, deixant de banda el seu paper protector i tutelar, s'hauria d'arbitrar una fórmula transitiva abans que es produeixi una crisi en l'arqueologia del nostre país. En aquesta mena de projectes el factor humà és molt important i l'èxit d'un tipus de reglament sol estar en mans dels que treballen però també en la dels funcionaris que el controlen.

Algunes reflexions sobre el decret 231/1991 de 28 d'octubre, sobre les intervencions arqueològiques

**Joan Sanmartí
Joan Santacana**

El dia 29 de juny de 1985 apareixia publicada al BOE la Llei 13/85 de 25 de juny, referida al *Patrimoni Històric Espanyol*. El títol V (articles 40 a 45) d'aquesta llei fa específicament referència al patrimoni arqueològic i a les actuacions sobre aquest. Aquestes disposicions generals han estat recentment desenvolupades per al territori de

Catalunya en el decret 231/1991 de 28 d'octubre (DOG de 15-11-91), en el qual es defineix una normativa que serà el marc fonamental del treball d'investigació arqueològica a desenvolupar a partir d'ara en el nostre país. És, doncs, natural que, com a arqueòlegs que desenvolupen el seu treball de recerca en el territori de Catalunya, vulguem reflexionar sobre la incidència d'aquesta normativa en la realització d'aquesta tasca d'investigació.

Òbviament, l'objecte de decrets com el que ara ens ocupa sol ser, en primer lloc, la protecció del patrimoni arqueològic i, d'altra banda, la seva regulació i el foment de la recerca. Aquests diferents aspectes queden ja ben recollits en la llei de 25 de juny quan, en el seu preàmbul, diu: *todas las medidas de protección y fomento que la ley establece sólo cobran sentido si, al final, conducen a que un número cada vez mayor de ciudadanos puedan contemplar y disfrutar las obras que son herencia de la capacidad colectiva de un pueblo. Porque en un Estado democrático estos bienes deben estar adecuadamente puestos al servicio de la colectividad en el convencimiento de que con su disfrute se facilita el acceso a la cultura.* Així mateix, s'indica que: *la defensa del patrimonio de un pueblo no debe realizarse exclusivamente a través de normas que prohíban determinadas acciones o limiten ciertos usos, sino a partir de disposiciones que estimulen a su conservación y, en consecuencia, permitan su disfrute y faciliten su acrecentamiento.*

És ben sabut que sovint la nostra activitat de recerca no es tradueix en el descobriment d'objectes "singulars" o d'estructures fàcilment conservables i visitables i, per tant, directament gaudibles. De fet, els resultats més importants de la major part d'intervencions arqueològiques no es reflecteixen tant en les estructures i els objectes descoberts com en la seva publicació; dit d'una altra manera, que la major part de l'activitat dels arqueòlegs —o, almenys de la seva activitat científicament i socialment rendible— no s'encamina a omplir vitrines de museus —tot i la seva importància—, sinó a omplir prestatgeries i biblioteques. En conseqüència, quan el que es vol és posar *estos bienes...adecuadamente...al servicio de la colectividad*, sembla lògic que el decret que comentem preveïés la publicació dels resultats de tota intervenció arqueològica, tal com —encara que fos amb una formulació discutible— feia en el seu article catorzè el Decret 155 d'11 de juny de 1981 (DOG 139, 1 de juliol de 1981), ara derogat. En efecte, en l'anterior normativa s'expressava una voluntat de publicar totes les intervencions arqueològiques i almenys s'establí que, en qualsevol cas —és a dir, si encara no s'havia produït la publicació—, la memòria científica dels resultats podia ser consultada pel públic interessat (article 14 de l'esmentat decret d'11 de juny). Ara bé, és sorprenent comprovar que cap d'aquestes normes no és recollida en el decret 231/1991 de 28 d'octubre, en el qual no hi ha la més mínima

referència a la publicació de les intervencions arqueològiques o a altres formes d'accés a la informació recuperada. És, doncs, inevitable que hom es preguntí si es tracta d'un simple oblit —en aquest cas, ben lamentable— o bé si aquesta ommissió reflecteix una política deliberada.

Un altre aspecte que crida l'atenció d'aquesta normativa és, en l'apartat d) de l'article 8è, la referència a les "troballes de caràcter singular", les quals s'hauran de "comunicar immediatament a la Direcció General del Patrimoni Cultural". ¿S'han adonat els redactors del decret que a partir d'ara els arqueòlegs que treballem a Catalunya ens trobarem en l'obligació de comunicar constantment al Sr. director general la troballa d'una multitud de restes que per a nosaltres són efectivament singulars, però que poden no tenir aquesta consideració per part de tothom? Des del punt de vista de l'investigador un copròlit pot ser una troballa excepcional i, per tant, singular; caldrà comunicar-la? Pensem, doncs, que en el cas, discutible, que hagi calgut introduir aquest apartat d) de l'article, hom hauria d'haver definit el que cal entendre per "troballa singular". En tot cas, hem de dir que, des del punt de vista de l'investigador, tota troballa és singular, ja que cadascuna contribueix a definir el context que és, en definitiva, objecte del treball de recerca.

Així mateix, en la nostra opinió és poc afortunada la formulació de l'apartat d) de l'article 1, que desenvolupa, creiem que inadecuadament, l'apartat 2 de l'article 41 del títol V de la llei de 25 de juny, ja que el seu redactat deixa entendre que l'únic objecte de la prospecció és la detecció de vestigis històrics, concepció clarament insuficient del que avui representa aquesta forma d'investigació, la qual, a partir de l'avaluació de l'extensió superficial i l'anàlisi de les distribucions de les restes arqueològiques de cada jaciment pot lliurar informacions que van molt més enllà de la simple localització de jaciments.

D'altra part, i no existint una clara definició del que cal entendre per jaciment arqueològic, no deixa de sorprendre l'assimilació de la documentació gràfica de jaciments a la prospecció arqueològica. Vol dir això que caldrà sol·licitar permís per fotografiar un jaciment? L'amfiteatre de Tarragona, per exemple, pot ser retratat? És un jaciment arqueològic?

Finalment, hem d'expressar també la nostra sorpresa en relació amb una de les normes de l'article 4, en què s'estableix que les sol·licituds de permís "s'han de formalitzar abans del 15 de juliol de l'any anterior a l'inici de l'excavació", almenys si aquestes, tal com s'indica en el punt c) de l'article 5, han d'anar acompanyades del "programa detallat dels treballs a realitzar". En efecte, cal recordar que la immensa majoria dels arqueòlegs que realitzen treballs de camp en el nostre país no són investigadors alliberats que puguin triar sense cap condicionament les dates en què es realitzin els

treballs; al contrari, molt sovint aquests arqueòlegs han d'aprofitar les seves vacances per tal de poder realitzar llur treball de recerca. Per aquesta i encara d'altres raons, és freqüent que les intervencions s'hagin de realitzar després del 15 de juliol. I, si això és així, ¿com es pot demanar que hom prevegui el pla de treball per a la campanya de l'any següent, si encara no s'ha produït la de l'any en curs, els resultats de la qual, sens dubte, han d'influir sobre aquell pla?

En resum, massa interrogants per a un decret tan curt i que hauria de ser tan concret, i algunes concepcions —sobretot en relació a la natura dels materials arqueològics dels treballs de prospecció— que l'any 1991 semblen ja arcaïques. Tot i això, ens hem d'alegrar que per fi, i després de sis anys de la publicació de la llei, la normativa de concessió de permisos contempli ja la necessitat d'ordenar les intervencions a partir de plans de recerca amb objectius ben definits i tàctiques explícitament formulades per tal d'assolir-los.

Comentari a les noves disposicions legals sobre excavacions a Catalunya a partir de l'any 1992

Josep M. Fullola

La Conselleria de Cultura de la Generalitat ha cregut oportú publicar els decrets 231/1991, del 28-10-91, sobre les intervencions arqueològiques i l'ordre, també del 28-10-91, que regirà les subvencions per projectes de recerca arqueològica o intervencions arqueològiques puntuals; ambdós documents van ser fets públics al DOG 1.518 del 15-11-91. La *Revista d'Arqueologia de Ponent* em demana un comentari, en el qual penso que es reflecteix el sentir d'una bona part de l'arqueologia del país, de molts companys amb els quals hem comentat aquesta nova normativa. Comentaré, en primer lloc, alguns dels articles, i al final faré algunes reflexions finals generals sobre el decret i l'ordre.

Pel que fa a l'articulat, trobem una gran manca de definició quan, en el 3, parla de la titulació professional i de les institucions que poden donar

suport a les intervencions. En efecte, pel que fa a la titulació se'ns remet a la disposició final primera, on s'especifica que el conseller de Cultura establirà quines són les titulacions adequades; tota la lluita portada des de l'APAE i des de la secció del Col·legi de Doctors i Llicenciats queda en mans de la discreció del conseller, que pot autoritzar que un no arqueòleg sigui el director o el beneficiari d'una autorització d'intervenció arqueològica. Ens sembla que els expedients universitaris centrats en la prehistòria i l'arqueologia, acompanyats de l'experiència imprescindible de camp, haurien de ser els que validessin un professional. En deixar aquesta discreció al conseller, còmoda des del punt de vista de l'Administració, se'ns perjudica a tots els professionals.

Pel que fa a les institucions beneficiàries i avaladores torna a quedar un gran límit d'indefinició, que ja existia en la normativa anterior. N'hi ha que pel seu àmbit general català sembla que ningú no pot discutir que avalin a nivell de tot el país, cas de les universitats; pel que fa als museus, sembla que el consens era abans (i potser ara també, qui ho sap) que podien avalar si tenien un arqueòleg en plantilla, la qual cosa suposava que aquesta persona s'estava avalant a si mateixa. Però encara es poden donar casos més peregrins, i que podrien sotmetre's a discussió amb el Servei d'Arqueologia: posant un exemple totalment hipotètic, podria un museu de la comarca del Montsià avalar una excavació a la vall d'Aran?; s'hauria, per tant, de restringir el territori d'aval dels museus als seus límits jurisdiccionals? I quan una entitat local té arqueòlegs en plantilla, pot aquest Servei Municipal avalar excavacions a l'altra punta de Catalunya?

Si passem a l'article 4, sobre la presentació de les sol·licituds, veiem que es cau en una exageració manifesta en els terminis. Sempre hi ha hagut queixes sobre la lentitud de l'Administració en la tramitació dels permisos, i semblava aconsellable que es contemplés un petit avançament en les dates de sol·licitud per donar un marge més gran a la burocràcia. Però la data que apareix a l'article 4 és la del 15 de juliol de l'any anterior; jo em plantejo, com ho haureu fet tots els arqueòlegs del país, què pot posar-se en una sol·licitud per a l'any 1993 si la campanya del 1992 es fa durant la segona quinzena de juliol, l'agost o el setembre, que és quan es concentren més del vuitanta per cent de les actuacions arqueològiques; és possible que ningú dels membres de la Direcció General de Patrimoni Cultural, dins la qual hi ha arqueòlegs, hagi opinat sobre el tema? Podríem haver acceptat el 15 d'octubre, o el primer de novembre, i els casos haguessin estat mínims, però el 15 de juliol sembla fora de tota lògica.

A l'article 5 hi ha un altre dels punts en els quals he insistit sempre que he tingut la possibilitat d'opinar davant la Direcció General. Desapareix la figura del

codirector, que potser havia portat a abusos en els *curricula* i a problemes a l'hora de reclamar memòries i demanar permisos, per exemple quan dos codirectors se separaven i demanaven el permís, cadascú per la seva banda, del mateix jaciment. Aquest raonament em sembla vàlid, que hi hagi un sol director, però em sembla que podria haver-se conservat en el decret la figura del subdirector, que semànticament quedava clar que no era director, però que el podia suplir en el cas d'absències motivades per causes de força major. Tal com ara es troba la normativa, si un director ha d'absentar-se per un temps durant l'excavació, aquesta s'hauria de tancar en no quedar-hi ningú responsable davant una inspecció, un accident o qualsevol altra emergència. I ja no entrem en la qüestió científica, la dels equips que actualment són imprescindibles per endegar una tasca global, està ja superada la figura de l'únic director, i en els permisos haurien d'aparèixer la resta de membres del grup amb responsabilitats científiques en el programa o en l'excavació. Crec que el decret hauria d'haver contemplat la figura del subdirector.

Si passem a l'article 8, apartat b, veurem que se'ns indica l'obligació de siglar totes les peces i restes trobades al jaciment, indicant-hi any de la campanya, referència estratigràfica i número de peça. Per les característiques de molt del material, això resulta totalment impossible i fins i tot gens recomanable per segons quin tipus d'estudis posteriors; estic pensant en els milers de petits rebuigs de talla de sílex que coordinem i guardem i que en els seus escassos mil·límetres no poden físicament admetre totes aquestes dades, i estic pensant també en anàlisis com les traceològiques que des de fa anys fan que molts paleolíticistes guardem cada sílex en una bossa individual perquè no es fregui amb altres sílexs, i marquem la bossa, no l'element lític; hi ha algú que científicament pugui defensar una altra cosa? I abundant en el tema de l'ordre intern d'una excavació, se'ns garanteix d'alguna manera l'ordre en el qual se'ns reclassificarà el material quan vagi a un museu, o ja mai més no podrem tornar a aquest museu amb els nostres inventaris i retrobar una peça que ens interessi al cap d'uns anys?

L'article 10, sobre ajuts del Departament de Cultura, és un dels que ha aixecat més polseguera, tot i que no hi ha gran diferència amb el que havia regit fins el moment. Si fins ara els comentaris podrien ser interpretats com a crítics, en aquest moment crec que l'opció científica o política (potser aquí hi ha el més discutible) de subvencionar o no un programa pot quedar en mans del Departament o de la Conselleria. En aquesta línia hauríem ja d'incidir en el comentari de l'ordre de subvencions, on es marquen unes línies prioritàries durant un trienni; avui totes les convocatòries científiques funcionen així, des de les de les comunitats europees fins a les de beques de Formació del Personal Investigador o els projectes de la Direc-

ció General de Investigación Científica y Técnica, per esmentar-ne uns quants que ens toquen de ple. Les línies prioritàries seran millors o pitjors, però són una opció política i científica de la Direcció General que no em sembla malament i que es troba, com hem vist, en un marc comú i general; cas que s'aconsegueixi la subvenció, normalment parcial, d'un programa de recerca per part de la Generalitat, queda el tema del finançament complementari, que serà un dels factors discriminatoris en moltes ocasions en el futur i que afavorirà els grans equips universitaris en detriment dels investigadors individuals o no enquadrats en programes de recerca. Sembla que aquesta és la idea i l'esperit del decret, discutible des de l'òptica de molts bons professionals que fins ara han anat una mica per lliure i que veuen que se'ls tanquen moltes portes. La integració seria el més fàcil d'aconsellar, però hem de ser conscients dels molts problemes que aquest apartat provocarà.

A l'article 11 es parla de les memòries, i també es poden buscar interpretacions variades pel text. Si els projectes son trianuals, pot interpretar-se que la memòria s'haurà de presentar al cap de dos anys de finalitzar el programa, o, al contrari, s'haurà de fer bianualment, prescindint dels programes? Tampoc no es parla mai de la publicació de les memòries, encara que sembla que es procedirà a la publicació d'informes extensos de cada intervenció, anualment a partir del 1990, cosa que ens permetrà a tots conèixer el que fa tothom a casa nostra. Tot i així, aquest anunciat anuari no pot fer deixar de banda la publicació de les memòries que mereixin veure la llum, que no seran totes les lliurades, però segur que seran més de les que fins ara han merescut l'aplicació de la ridícula quantitat que el Servei d'Arqueologia, a través de la Direcció General, té assignada per publicacions.

Finalment, vull fer esment de l'article 12, on es parla de la inspecció. Per no comprometre's, no es parla de l'obligació d'inspeccionar cadascuna de les intervencions arqueològiques. Els professionals som conscients de la manca de mitjans amb què es troben els arqueòlegs territorials, però si no hi ha una visita al jaciment durant l'excavació, com pot fer-se l'informe preceptiu de cara a la renovació dels permisos? Depenent del territorial que ens caigui en sort, podem veuren's molt ben atesos o abandonats totalment; tots tenim al cap excavacions que duren des de fa cinc anys i el territorial no hi ha posat els peus, o visites a dos jaciments veïns veient-ne un i ignorant el que es trobava dos-cents metres més enllà; crec que s'hauria d'assumir la responsabilitat de les inspeccions incorporant-hi l'obligatorietat.

Pel que fa a l'ordre de subvencions, ja hem parlat de les línies prioritàries, però hi ha un altre aspecte important a comentar. La base 8 de l'annex especifica que la subvenció concedida es farà efectiva, en un 70%, a partir de la concessió de l'ajut, i el 30%

restant quan es justifiquin documentalment les despeses. Això ens obliga tots els professionals a convertir-nos en finançadors d'uns treballs pels quals hem merescut la confiança científica i política de la pròpia Administració; crec que això és un gran pas enrere respecte al que s'havia aconseguit des de l'època inicial, amb el Dr. Josep Guitart com a subdirector general, fins al moment d'en Jordi Peiret com a cap del Servei d'Arqueologia. Hem de pensar que moltes comunitats autònomes van venir a copiar-nos el model de Servei d'Arqueologia que vam implantar, però ara anem enrere en aquest i en d'altres aspectes, com l'econòmic, i aquells que ens van copiar ens passen la mà per la cara. És l'arqueologia un luxe per al país?; l'arqueologia d'urgència, cara per definició, ho és tant com per deixar tan sols 35 milions de pressupost per actuacions programades de cara al 1992?; els qui distribueixen aquestes urgències actuen amb criteris objectius o cauen en subjectivitats difícilment defensables? Com veieu, les preguntes podrien multiplicar-se, i moltes no tindrien resposta.

Potser queda latent en el fons del decret també la intenció de reduir les excavacions programades, cosa que ja s'ha anat fent aquests darrers anys i en la qual gairebé tothom hi està d'acord; deixar cinc o sis programes per cadascun dels cinc períodes esmentats en la disposició addicional de l'ordre de subvencions (Paleolític-paleontologia; Neolític-bronze; Ferro-ibèric-colonitzacions; Món romà; Medieval) no seria il·lògic, però anar a menys que això seria empobrir el país i tallar iniciatives de professionals i institucions capacitats per portar endavant la seva tasca. Tot i així hem de ser conscients que ens trobem en un moment de canvi profund en les relacions professionals de l'arqueòleg amb la realitat social i política en la qual es mou; podíem analitzar el món de les empreses d'excavacions, el dels tallers-escola, el de les urgències, tants i tants que potser faran passar a un segon terme, i qui sap si portaran a la desaparició, l'estructura dins la qual tots ens hem iniciat en les excavacions; el decret i l'ordre que hem comentat influirà sens dubte en el nostre futur, i hem de lluitar perquè sigui de la forma més positiva possible.

Barcelona, 10-02-92

Sensacions contradictòries

Albert López

La redacció d'aquesta revista m'ha convidat a expressar la meua opinió entorn del recent decret sobre excavacions arqueològiques a Catalunya i, si he de dir la veritat, confessaré que aquest text legal, a primera vista fred i prolix com tots, m'ha causat una sèrie de sensacions contradictòries.

Penso que l'aparició mateixa del decret s'ha de rebre amb alegria. Vol dir que el Govern del país es preocupa per l'arqueologia, encara que sigui per reglamentar-la novament, i potser s'hauria de considerar com un detall de fer-ho als deu anys justos de vigència del primer text, com si aquest segon fos una mena de pastís d'aniversari.

En el meu cas, l'alegria del començament va augmentar considerablement en llegir l'article 1 paràgraf a (1a), on es fa referència a les *intervencions* (una mena d'excavacions rares) en el patrimoni arquitectònic. Malgrat el detall de separar aquestes recerques de les excavacions pròpiament dites, crec que és el primer cop que se n'hi reconeix la utilitat i la conveniència. Sembla que la tasca realitzada per la institució en què treballa, la qual ha dut a terme fins ara el noranta per cent d'aquestes investigacions, ha estat reconeguda. Ara només falta que s'animi tothom a fer el mateix.

Malauradament, la tristor comença ben aviat en descobrir que, als ulls del legislador (3 a,b), aquesta mateixa institució —indirectament lloada una mica abans?— és formada per particulars. M'explicaré, com que la Generalitat opina que no treballa en un centre d'investigació arqueològica oficialment reconegut, a la vista del decret, començo a creure que les meves activitats professionals i les del meu equip són en benefici propi o, en el supòsit més favorable, les fem per amor a les ciències. Què diran de tot això els contribuents?

Perquè, en el nou decret, els anomenats particulars no semblen gaire de fiar. Una institució científica —reconeguda, és clar— els ha de convalidar els coneixements arqueològics (3b). A més, gairebé sempre s'han de pagar les excavacions (10 i ordre) i han de demostrar que tenen els mitjans per fer-ho (7.1). Personalment, ja m'esgarrifo de pensar en el dia que hagi d'anar a la Generalitat acompanyat de l'interventor, el dipositari o el secretari de la Diputació, o potser de tots tres, per assegurar la solvència del nostre Servei. De totes maneres, el particular que pugui aconseguir alguna subvenció, després dels senzills tràmits que s'enumeren a

l'ordre annexa i amb l'esperança de cobrar a terminis, s'haurà d'ajustar taxativament a unes determinades àrees d'investigació (ordre, disposició addicional), entre les quals, per cert, no figuren jaciments tan exòtics o poc il·lustratius com ara les vil·les romanes republicanes o alt-imperials o bé les esglésies medievals; també sobta la mania envers el paleolític inferior o l'epipaleolític, que jo sempre havia considerat períodes cronològics ben respectables. D'altra banda, atreu l'atenció l'incertiu per investigar les ciutats antigues, considerades dins l'època medieval. Realment qui trobi un jaciment així mereix un bon capital.

De totes maneres, no tot han de ser retrets. Amb el text del mes d'octubre ja no haurem de passar pena en redactar les memòries d'excavació (11). Se'n detalla ben clarament els capítols que han de tenir, com hauran de ser les il·lustracions, la temàtica de les fotografies... Fins i tot se'ns obliga a consignar l'alçada del jaciment sobre el nivell del mar (i jo que sempre me n'oblido!). Passa el mateix amb les sigles que s'han de posar en totes les peces (8b), ja que s'indica que han de reflectir l'any de la campanya, l'estrat, el número de la peça. Només falta la marca de tinta xinesa homologada, tal vegada perquè el legislador hi va badar.

El que sembla més normal (és a dir, propi d'un decret i no d'una circular) d'aquest article 8 és el paràgraf a, en el qual s'ordena que els materials trobats s'hauran de dipositar en el museu assenyalat al permís d'excavació. Això no obstant, i ho dic per pròpia experiència, el beneficiari del permís haurà de patir molt per poder complir la llei: la majoria dels museus especificats en els permisos, habitualment centres comarcals o locals, no han estat consultats per adjudicar-los el dipòsit i tampoc no disposen de l'espai adient. En conseqüència, el sofert excavador ha de carregar amb les peces com si fos una penitència, mentre l'Administració decideix on ha de posar-les finalment. La darrera estació del *via crucis* sol ser el Museu de la Ciència i la Tècnica de Terrassa, on es pot amollar el llast en un espai d'emmagatzematge que d'uropeu només té la situació geogràfica. Costaria tant que algú es preocupés de crear uns dipòsits de materials d'excavació distribuïts pel territori, amb les condicions raonables de conservació, seguretat i accés als investigadors?

No he volgut tractar fins ara de l'apartat dedicat a les prospeccions (1b) perquè el trobo entenedor. Sembla lògic que s'hagi de distingir entre les definicions de manual i les reglamentacions per decret, però al legislador no li devien agradar les subtils. Així, resta decretat que els arqueòlegs no podem ni ensumar un jaciment sense l'autorització corresponent, perquè és preceptiva quan es duen a terme prospeccions superficials, tant si es recull material com si no; també delinqueix qui només fa un examen de dades per a la detecció de vestigis

sense el permís a la butxaca. No sé com s'ho faran els altres, però en el meu cas, he de visitar jaciments molt sovint (nosaltres, és clar, considerem jaciments tots els edificis susceptibles d'ésser estudiats), per redactar informes, atendre sol·licituds de previsible obres de restauració, etc. Habitualment no se m'acut de recollir material de superfície, però mirar sí que miro (no gosaré dir que n'examino les dades) i, si per casualitat dedueixo la presència d'elements desconeguts, o bé, si per atzar reconec certs indicis cronològics, estic en la il·legalitat més flagrant. Aprofito l'ocasió per començar a demanar disculpes.

Com es veurà el nou decret provoca el desassossec i la gaubança gairebé a parts iguals. També, però, fa pensar sobre coses més serioses, algunes perquè se n'hi tracta i d'altres perquè no hi són. En primer lloc, i això és bo, referma la convicció de gairebé tothom que l'activitat arqueològica és prou important com per reglamentar-la i, si es vol, tan detalladament com s'ha fet ara. En segon lloc, però, que la reglamentació, a més d'ordenar escrupolosament aspectes nimis, hauria de resoldre sobretot qüestions de principi, com ara la titulació necessària per dirigir excavacions, la qual, de moment, es deixa a la discrecionalitat del senyor conseller (disposició addicional 1), segurament perquè tenim un col·legi professional més aviat simbòlic. En tercer lloc, no s'entén gaire el paper de les anomenades institucions científiques, les quals no estan vinculades directament a l'administració autonòmica però han de dur a terme part de la tasca administrativa. En quart lloc, la recança a repartir els poquíssims diners que el nostre Govern inverteix en la investigació arqueològica, i que la nova reglamentació ni tan sols esmenti la possibilitat de finançar campanyes d'estudi dels materials o de les estructures, com es fa a d'altres comunitats autònomes, considerades tòpicament més pobres o menys cultes. En cinquè lloc, l'absència de qualsevol esment de les publicacions és dolorosa. Sembla que s'hagi volgut separar de la resta de la recerca aquest darrer i decisiu pas. En el decret de 1981, ben al contrari, la Generalitat es comprometia a tirar endavant l'edició de les memòries o, en tot cas, autoritzar-la. Sembla que l'escàs èxit en la matèria ha fet aconsellable evitar-la.

Per acabar, no voldria que el qui hagi tingut la paciència de llegir fins aquí tregui l'opinió que rebutjo les disposicions reglamentàries que dignifiquin la nostra feina o facilitin el treball dels companys de la Generalitat. És per això, encara que em sembli un xic pueril, que estic plenament d'acord amb tot el que es faci per millorar els tràmits de la presentació de les sol·licituds, els informes, les memòries, etc. Fins i tot amb els permisos per a les prospeccions, sempre que el tractament es faci amb seny, o amb la imprescindible normativa per demanar ajuts econòmics. Això no obstant, m'estranya, per exemple, que s'hagi

deixat passar una distinció tan dràstica entre els particulars i els qui no ho són, i em saben greu les omissions que he esmentat, al meu entendre moltes d'elles degudes a la pobresa de solemnitat en què l'Administració ha deixat el Servei d'Arqueologia.

Sincerament, després de deu anys, esperava que s'aprofitaria el nou text legal per donar una nova empenta a la nostra feina, per donar suport a una tasca feta per molts amb coratge i poc reconeixement. La realitat és un decret més aviat rutinari i restrictiu, que provoca una petita dosi d'alegria, una gran sensació de rutina i força desesperança. En resum: sensacions contradictòries.

A propòsit de la nova normativa d'excavacions (DOG, 115-11-1991, Decret 231/1991)

J. M. Nolla

Anunciada des de fa molt temps, finalment ha estat publicada la nova normativa que regularà l'arqueologia de camp a casa nostra en els pròxims anys. Abans de veure'n el contingut es podien fer tot tipus de cabòries. Fins i tot era lícit confiar en un decret modern, àgil i eficaç que fes més senzilla i ràpida una acció tan simple com és la de sol·licitar a l'Administració un permís d'excavació i, si s'esqueia, una subvenció per poder-la tirar endavant. Ningú no podia esperar que fos la solució de tots els problemes, que són molts i grossos, que afecten l'arqueologia d'aquest país perquè ni era aquest el seu objectiu ni podia ser-ho de cap manera. També feia temps que l'Administració maldava per imposar un model diferent d'orientar la petició de permisos basant-se més en programes coherents amb el que semblava un intent de deixar de banda l'atomització dels mitjans econòmics i centrar els diners en unes quantes intervencions molt ben dotades i on s'assegurava la continuïtat de la recerca durant un període de temps determinat. Tot això, d'entrada, podia semblar bé o malament però era, si més no, una decisió assumida pel departament, una decisió política, però imprescindible en tota acció de govern ("les meves directrius

són aquestes i la nostra política cultural (arqueològica) anirà per aquí"). S'hi podrà estar d'acord o no però cal que qui mana actuï clarament i amb decisió, sempre, però, amb unes regles del joc clares i posant-hi tant com s'exigeix.

Després d'haver llegit el decret i d'haver-lo patit en les sol·licituds de permisos de cara a les campanyes de 1992, penso que no calia tan rebombori i que ja estàvem ben servits amb l'antiga normativa i tot seguit passaré a comentar les raons d'aquesta opinió.

Si les normes anteriors ja exigien papers i més papers, l'actual és desesperant. Burocràcia amb majúscules i, en la majoria dels casos, supèrflua. Per poder opinar sobre una sol·licitud no cal gaire més que una instància i un pla de treball adequat. En el punt més alt de ridícula, de vergonya aliena, arriba quan es demana una descripció de la metodologia a emprar en l'excavació. Això, penso, no és seriós. Si l'Administració vol saber què es fa al jaciment només cal fer la inspecció preceptiva.

Greu és el canvi de concessions d'ajuts econòmics. Ara passen a correspondre al capítol de subvencions, a través d'intermediaris que alentiran, probablement, el procés.

Intolerable resulta determinar el guió de la memòria futura.

On s'és vist? L'Administració té el deure i el dret de vetllar per la rendibilitat del diner públic i, per tant, d'exigir el lliurament de les memòries oportunes en el moment corresponent. Sóc, però, de l'opinió que l'estructura i l'enfocament d'aquest treball és decisió de l'equip de redacció. L'Administració ha de mirar que sigui correcta, sense mancances, que hi hagi tota la informació però si es presenta així o aixà no hauria de ser qüestió d'un decret. I si això és vergonyós no faré comentaris sobre la normativa del siglat del material on no n'hi ha prou amb el nom de l'estació, any i unitat estratigràfica, sinó que s'hi ha de posar, també, el número de peça (quin número? de l'1 a l'infinit?).

L'informe s'ha de fer rabent, lliurant, a més d'una descripció dels treballs, d'unes conclusions preliminars i, si s'escau, de l'inventari dels materials, absolutament raonable, la documentació gràfica amb els dibuixos, fotografies en blanc i negre i diapositives. De tot? Una selecció? No em sembla correcte. Un informe és un tast, el resum d'una activitat parcial, inacabada, i la documentació no és del Servei d'Arqueologia que només subvenciona. Una programada no és una urgència on els arqueòlegs actuen a sou d'una institució. En les campanyes anuals els equips hi posen el coll, moltes hores i molts esforços. Demanar "tota" la documentació, si he interpretat bé l'article 9.2 c de la normativa, em sembla fora de lloc.

El més greu de tot, però, el més irritant d'aquest nou decret, és l'increment geomètric de les exigències sense cap contrapartida. L'Administració que aquests anys ha estat incapaç de coordinar mínimament les activitats, de concedir o denegar permisos amb rapidesa, de fer arribar els diners de les subvencions oportunament, de vetllar pel patrimoni, de preocupar-se dels jaciments excavats i potenciar obres de consolidació, d'informar i d'engrescar ajuntaments i altres entitats amb el seu patrimoni arqueològic, de preparar amb temps algunes urgències i, el que és més trist de tot, que ha estat incapaç de fer una política de publicacions de memòries digna (i no ens enganyem, els annals que estan previstos només seran un pedaç si no s'hi posa remei) es veu capaç de posar el llistó de les exigències a dalt de tot a canvi de res. Senyors, una mica de dignitat.

Per acabar, cal fer alguns comentaris sobre la història dels projectes que, segons qui, pensa que serà la solució de tots els mals. En primer lloc diré que no crec que sigui el Servei d'Arqueologia la institució adequada per preparar aquests programes o per dir quins són oportuns i quins no ho són. Tampoc em semblaria just ni bo que la decisió sobre els programes caigués sobre les espatlles de la Comissió Assessora i no per res sinó pel fet que mai ha estat correcte ser alhora jutge i part. Finalment, convindreu amb mi que és absurd fixar el límit de prioritats de 1992 a 1994 a temes de tanta volada i dificultat com pot ser Antiquitat Tardana o Ciutats Romanes. De debò penseu que amb tres anys es pot resoldre, en aquests camps, alguna cosa? Un programa, per ser eficaç, ha de ser a molt llarg termini.

Penso que no calen tants embuts ni papers ni textos complexos i llargs per portar una política coherent, amb la qual hi podrem o no estar d'acord, però que hem d'entendre dins d'una actuació política determinada. Si jo demano un permís, o un programa a tres, quatre o més anys vista i el Servei no me'l vol concedir té tot el dret del món a fer-ho i no cal que em doni cap explicació perquè és millor fer-ho així que amagar les decisions darrera frases barroques però buides i plenes de subjectivitat (coherència científica, rendibilitat potencial dels recursos, rendibilitat socio-cultural, aportació innovadora al coneixement científic...).

Proposo des d'aquí, aprofitant que vivim en un país petit i on tots ens coneixem, puix que sembla que és millor concentrar esforços, que sigui l'Administració que faci encàrrecs concrets on es valori, sobretot, la capacitat d'aglutinar de cada equip i les possibilitats reals de treballar en un territori. Estic convençut que els resultats serien òptims. Per què no ho provem?

Sobre el Decret 231/1991 i l'ordre de 28 d'octubre de 1991

Ramon Ten

Arran de l'aparició de la Llei 16/1985 sobre el Patrimoni Històric Espanyol, el Decret 155/1981 d'11 de juny, que aprova la normativa d'excavacions arqueològiques a Catalunya, va quedar obsolet.

Tanmateix, la realització d'intervencions arqueològiques programades oferia un panorama que es pot definir com a poc racional si tenim en compte el nombre d'intervencions anuals, objectius, infraestructura disponible i recursos econòmics esmerçats.

Davant d'aquests fets el Departament de Cultura es va plantejar el repte d'elaborar un nou decret que s'adeqüés a la llei vigent i permetés reconduir el tema de les intervencions arqueològiques.

Sobre el marc legal que ofereix la llei 16/1985 observem que limita la possibilitat de definir clarament tota la varietat d'actuacions arqueològiques que es realitzen. La llei només contempla com a intervencions arqueològiques les prospeccions i les excavacions. És per això que dins d'aquests dos conceptes s'han hagut d'encabir el màxim d'actuacions possibles.

Els objectius prioritaris del Decret 231/1991 de 28 d'octubre, sobre les intervencions arqueològiques i d'Ordre de 28 d'octubre de 1991, per la qual s'aproven les bases que han de regir la concessió de subvencions per a la realització d'intervencions arqueològiques incloses en projectes de recerca arqueològica o intervencions arqueològiques puntuals, són tres:

- Potenciació de les intervencions arqueològiques que es realitzin en projectes generals de recerca.
- Implicació directa de les institucions dedicades a la recerca arqueològica i paleontològica.
- Rendiment real a mig termini dels recursos econòmics disponibles.

Amb la potenciació de les intervencions arqueològiques dins un projecte de recerca, es vol evitar la proliferació d'aquelles actuacions que no tenen uns objectius científics clars i els resultats de les quals no aporten dades innovadores per a la investigació.

El Departament de Cultura no ha volgut entrar en la definició del que s'ha d'entendre com a projecte

de recerca, ja que se suposa que és una tasca que correspon a les institucions dedicades a la investigació arqueològica i paleontològica. Només s'han establert uns criteris d'acord amb els quals es concediran les subvencions del Departament i s'han marcat unes línies prioritàries d'actuació per un període concret de temps. Aquestes línies variaran segons els interessos de la investigació per tal d'anar cobrint tots els buits i les principals problemàtiques existents.

La implicació directa de les institucions garanteix la continuïtat dels projectes endegats i, a més a més, assegura que la investigació es realitzi amb la infraestructura i els mitjans necessaris. Són moltes les intervencions arqueològiques que no s'han conclòs, ja sigui pel desinterès dels directors o perquè els equips s'han disgregat. Això ha tingut unes repercussions negatives, tant pel patrimoni arqueològic com per la seva investigació.

La recerca arqueològica s'ha de fer amb garanties científiques i quines millors de les que poden oferir les institucions dedicades a la investigació arqueològica o paleontològica?

Fins ara, el pressupost del Departament de Cultura destinat al finançament d'intervencions arqueològiques programades s'ha distribuït entre totes les sol·licituds aprovades, que anualment han estat moltes. Malauradament, poques d'elles han rebut l'ajut suficient per portar a terme el programa previst, cosa que ha allargat molt l'obtenció de resultats significatius.

Per rendibilitzar al màxim els recursos econòmics, s'ha cregut necessària la conveniència de subvencionar bé poques intervencions incloses dins dels projectes més idonis, tenint en compte les aportacions de les institucions que els presenten.

En entrar en la dinàmica de subvencions, s'ha vist que calia variar el calendari de formalització de sol·licituds d'intervencions arqueològiques per tal que es puguin rebre les subvencions en el termini apropiat. Som conscients que en molts casos les sol·licituds es presentaran abans que les intervencions concedides hagin finalitzat. Si amb els resultats de la campanya impliqués variar el pla de treball ja presentat, caldria llavors trametre un informe al Servei d'Arqueologia esmentant el fet.

Es podrien comentar molts aspectes concrets del Decret 231/1991 i l'Ordre de 28 d'octubre de 1991, però aquesta no és la nostra intenció. Només caldria assenyalar que s'ha fet un esforç per racionalitzar les intervencions arqueològiques programades i els ajuts concedits pel Departament de Cultura. Entenem, però, que perquè això sigui possible és necessària la col·laboració i participació de les institucions que tenen la responsabilitat de

realitzar i impulsar la investigació arqueològica i paleontològica a Catalunya. Unificar esforços ens permetrà que l'arqueologia tingui la incidència i la projecció social que es mereix.

**Grup d'Arqueòlegs
de la Comissió de Patrimoni
Col·legi de Llicenciats**
Rambla de Catalunya, 8
08007 Barcelona

Eudald Carbonell
Universitat Rovira i Virgili
Àrea de Prehistòria
Plaça Imperial Tàrraco, s/n
43005 Tarragona

Joan Sanmartí
Universitat de Barcelona
Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia
Baldri Reixac, s/n
08028 Barcelona

Joan Santacana

Josep M. Fullola
Universitat de Barcelona
Departament de Prehistòria, Història Antiga i Arqueologia
Baldri Reixac, s/n
08028 Barcelona

Albert López
Servei del Patrimoni Arquitectònic
Diputació de Barcelona
Comte d'Urgell, 187
08036 Barcelona

Josep M. Nolla
Universitat de Girona
Plaça Hospital, 6
17071 Girona

Ramon Ten
Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya
Portaferrissa, 1
08002 Barcelona